

KEREMPUHOVA PREMIJERA Uz autorski projekt Bobe Jelčića »Hrvatski put ka sreći«

Ispod glasa: tihe i silne tutnjave strahova

Preporučujemo predstavu svima koji se zbunjeno motaju po svojim domovima s neodređenim osjećajem da se svijet vjerojatno nalazi na samom rubu propasti

Nataša GOVEDIĆ

ZAGREB »U Satiričkom kazalištu Kerempuh premijerno je izvedena predstava »Hrvatski put ka sreći«, autorski projekt Bobe Jelčića, u dramaturgiji Dine Vukelić. Iz najnovijeg Kerempuhova naslova u režiji Bobe Jelčića, gotovo u potpunosti izostaje govorni jezik, sposobnost komunikacije riječima i rečenicama, odnosno bilo kakva artikulirana govorna površina. Glumačka je ekipa toliko zaokupljena igranjem goleme zastrašenosti, nesigurnosti, zgrčenosti, opreza i oklijevanja da im ni krik više nije moguć, a kamoli ulazak u kompleksnu arhitekturu jezične komunikacije.

Ali to napeto »predvorje« jezika ima daleko točniji dramski potencijal za sondiranje aktualnih strahova zajednice kojoj pripadamo od bilo čega izgovorenog. Glumačka grupa je

zajedno na sceni, iskolačenih očiju i zgrčenih tijela, a prostor na kojem drhture zatrpan je namjerno prevelikim drvenim namještajem i gomilom starinskih lustera. Tijela se nastoje »stopiti« sa svojim okolišem (više nalik skladištu), ukipiti u mjestu i postati nevidljivi ma i nečujnima, neprekidno strepeći od neke nevidljive prijetnje koja bi svakog trenu mogla nagnuti, ali to im »zamrzavanje«, naravno, ne uspijeva. Čitava kompozicija panike od samog je početka i humorna jer svako malo netko ispadne iz »zamrznutosti« zbog čega ostatak grupe još više paničari.

Luđačke košulje naših strahova

Čega se boje? Korone? Potresa? Inflacije? Globalnog zašćenja? Drugih ljudskih bića? Samih sebe? Novog kraha burze? Rata? Mira? Susjeda? Prijatelja? Kraja svijeta? Svi

su odgovori mogući i točni, jer na sceni je drhtavo stanje straha u svom gotovo čistom i k tome kolektivnom obliku. S jedne strane, ta je uplašenost prekidana kratkim i tihim pjevušenjem (svima glas poklanja ista glumica i pjevačica Maja Posavec, također uživo prisutna na sceni), dok je drugi ventil za kojim grupa poseže vezan za različite oblike međusobne fizičke agresije.

Iako svi glumci tijekom gotovo čitave izvedbe nose crne koronamasku, nikad nismo vidjeli ekspresivnije oči glumice Nataše Dangubić, očajne i izgubljene, upravo preklinjuće, niti usplahireni i alarmirani pogled Marka Makovičića. Stoga se čini da maske u kazalištu nisu samo teret, nego prokušani scenski rekvizit, s kojim se moguće i šaliti, a da pri tome ne završimo na

»brisanju« kompletnog izvođačkog lica. Glumački u predstavi s velikom mimskom

vještinom sudjeluju i Jerko Marčić, Maja Posavec, Ana Maras Harmander, Karlo Mlinar, Ozren Opačić i Nikša Butijer, usklađeno i ravnopravno noseći svoje uloge burlesknih »zatočenika straha«.

Do samog završetka izvedbe ili do trenutka kada na zahtjev »umirućeg« Makovičića dođe do čitanja jednog starog obiteljskog pisma, ne znamo da je faktička tema predstave odgovor na pitanje »što je sreća« ili »kako to da i dalje ne znamo biti sretni«. A imamo svoju državu. I sve što ide uz nacionalnu samosvijest. Pa rekli su nam da je to sve što je potrebno za sreću, zar ne?! Premda je to finale u kojem konačno stiže konkretizacija konteksta izvedbe – i to u nekoliko rečenica pročitano pisma – na svoj način i šarmantan i humoran, moglo je i bez objašnjavanja, kao što se moglo i bez dionice u kojoj se jedan od likova pita je li njegova »mala sreća« u

biti ipak čitavom svojom (nevelikom) duljinom potpuno politički uvjetovana, ispisana ideologijama, zarobljena u širu sliku društvenih i državnih katastrofa.

Jezik Jelčićevoj predstavi nije neophodan jer su glumci to kompleksniji što je okvir izvedbe otvoreniji. Kad samo klize klaunerijom geste, igrajući nijemu i k tome naglašenu socijalnost naših tikova, nervoza, nestrpljivosti, sputanosti, agresija, postižu najjače emocionalne učinke. Odlično funkcionira i muklo, tiho, lirično pjevanje kao »unutarnji glas« čitave grupe (u jednom prizoru taj mrmor vezan je i za simuliranje komentatorskog glasa koji dopire iz stišanog televizora, kao i za brujanje neodređene radiostanice), još jednom nam skrećući pozornost da strah prati i mrmor tišine, stalnog osluškivanja nejasnih zvukova, baš kao i naglašena nijemost onih koji

su strahom zahvaćeni.

Ima tu mnogo cirkuskih i novocirkuskih elemenata (izuzmemo li fizičku akrobaciju), kao i zafrkavanja idejom »blokade jezika« u korist neurotskih simptoma tijela. Jelčić je kao redatelj zbilja najbolji kad se kreće tom tankom linijom ambivalentne groteske, ne rješavajući je do kraja ni u komediju ni u tragediju.

Izlazak iz »nijemih vremena«

Scenografkinja Zdravka Ivandija Kirigin i kostimografski dvojac u sastavu Zdravke Ivandija Kirigin i Ane Paulić ispunile su prostor igre nakupinama stare odjeće i starih stvari, u rasponu od uniformi iz raznih ratova i ranih radioaparata do vjenčanih velova i crnih šešira, signalizirajući neko »vječno« prošlo vrijeme, iz kojeg likovi ne mogu van. Oni čitaju pisma svojih djedova, žive u ormarima s početka dvadesetog stoljeća, umiru na austrougarskim kaučevima. Govoreći o vremenu straha, kao nepovjerenja u budućnost, predstava nam zorno prikazuje što se događa kad nam preostaje još samo prošlo nesvršeno vrijeme: živimo skamenjeno, u muzejima, praktički lišeni sposobnosti govora i djelovanja. Zbog toga predstavu možemo tumačiti i kao apel za bilo kakvu budućnost, možda i ne tako »sigurnu« kao što je to obiteljski namještaj, ali ipak stvarno potrebnu.

Na čisto fizičkoj razini, predstava postiže i neobičan osjećaj humorne katarze, jedne nove vrste smijeha, u kojoj prepoznajemo današnju društvenu atmosferu »zmagljenog« i »općenitog« strahovanja i odjednom više nismo pod vlasti te »slijepe« panike. Preporučujem je svima koji se zbunjeno motaju po svojim domovima s neodređenim osjećajem da se svijet vjerojatno nalazi na samom rubu propasti. U kazalištu, zajedničkom mjestu igre, apokalipse podsjećaju na pad klauna preko kore od banane: ništa što čvrste hlače, s još čvršćom zakrpom, ne bi mogle izdržati. I pritom nas i nasmijati.